SSD. BLAŽEJ ŠTRBA, PHD., 21. 1. 2021

Textová a teologická problematika súvisiaca s dialógom medzi Mojžišom a Jozuem v Nm 11,26-29

Habilitačná prednáška

Prezentácia

Obsah prednášky

1. Kontext state
2. Textový rozbor
3. Vybrané problémy prekladu a porozumenia
4. Teologická problematika
5. Záverečné pozorovanie

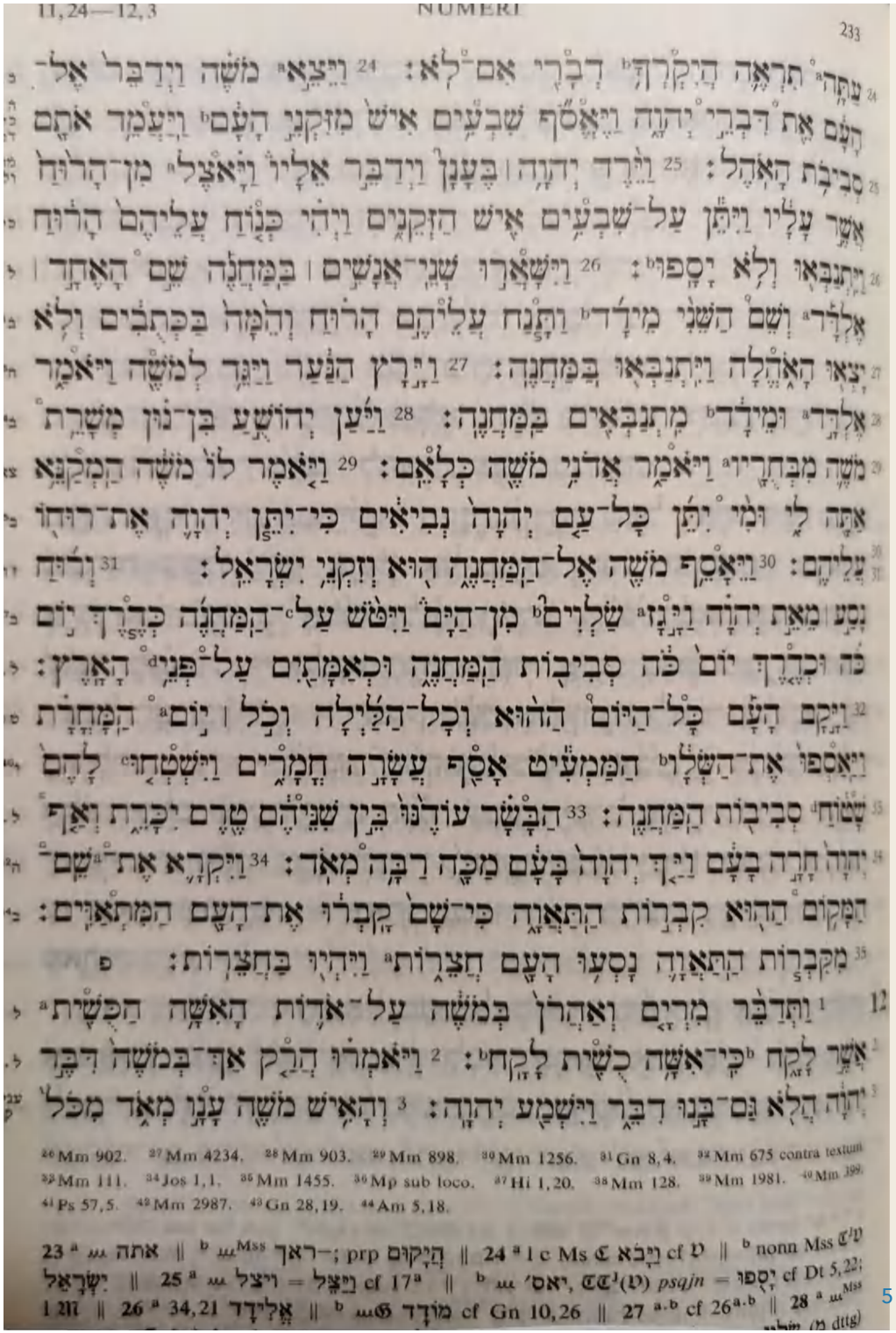

1. Kontext state

- **Lokálne** je udalosť usadená na ceste smerom do zasľúbenej zeme (púšť Páran)
- **Časovo** ide o 2. rok, 2. – 3. mesiac

Literárny kontext
Nm 11,4-35: Druhé púštne šomranie

- **Vv. 4-15: Dvojité šomranie:**
  - vv. 4-10b: Ľud kvôli manne
  - vv. 10c-15: Mojžiš kvôli ľudu
- **Vv. 16-23: PÁNOVO dvojité riešenie**
  - vv. 16-17: Pre Mojžišovu ťažkosť
  - vv. 18-20: Inštrukcie ohľadom ľudu
  - vv. 21-24b: Mojžišova ustarostenosť
- **Vv. 24c-35: Dve udalosti**
  - **vv. 24c-30: Duch pre starších**
  - vv. 31-33: Mäso pre ľud
  - vv. 34-35: Lokalita *Hroby pažravosti*

11,24—12,3 NUMERI 233

24 עַתָּה תִּרְאֶה הֲיִקָּרְךָ דְבָרִי אִם־לֹא׃ 24 וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־
הָעָם אֶת דִּבְרֵי יְהוָה וַיֶּאֱסֹף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם
סָבִיב לָאֹהֶל׃ 25 וַיֵּרֶד יְהוָה בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן־הָרוּחַ
אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ
וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ׃ 26 וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד
אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים וְלֹא
יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה׃ 27 וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֶּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר
אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה׃ 28 וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מְשָׁרֵת
מֹשֶׁה מִבְחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃ 29 וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנֵּא
אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ
עֲלֵיהֶם׃ 30 וַיֵּאָסֵף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 31 וְרוּחַ
נָסַע מֵאֵת יְהוָה וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם
כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ׃
32 וַיָּקָם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמָּחֳרָת
וַיַּאַסְפוּ אֶת־הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם
שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה׃ 33 הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף
יְהוָה חָרָה בָּעָם וַיַּךְ יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד׃ 34 וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־
הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמִּתְאַוִּים׃
35 מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת׃ ס

12 1 וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל־אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית
אֲשֶׁר לָקָח כִּי־אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח׃ 2 וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ־בְּמֹשֶׁה דִבֶּר
יְהוָה הֲלֹא גַם־בָּנוּ דִבֵּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה׃ 3 וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל

26 Mm 902. 27 Mm 4234. 28 Mm 903. 29 Mm 898. 30 Mm 1256. 31 Gn 8,4. 32 Mm 675 contra textum
33 Mm 111. 34 Jos 1,1. 35 Mm 1455. 36 Mp sub loco. 37 Hi 1,20. 38 Mm 128. 39 Mm 1981. 40 Mm 399.
41 Ps 57,5. 42 Mm 2987. 43 Gn 28,19. 44 Am 5,18.

23 a שׁ אתה ‖ b שׁ^{Mss} ראך–; prp הֲיִקָּרְךָ ‖ 24 a 1 c Ms 𝔖 וַיָּבֹא cf 𝔙 ‖ b nonn Mss 𝔖^{ℓ}𝔙 יִשְׂרָאֵל ‖ 25 a שׁ ויצל = וַיַּצֵּל cf 17a ‖ b שׁ יאס׳, 𝔖𝔗^{J}(𝔙) *psqjn* = וַיָּסְפוּ cf Dt 5,22; 1 2m ‖ 26 a 34,21 אֶלְיָדָד ‖ b שׁ𝔊 מוֹדָד cf Gn 10,26 ‖ 27 a.b cf 26a.b ‖ 28 a שׁ^{Mss} מ dtlg

2. Textový rozbor

- Vymedzenie state Nm 11,24c-30
- Štruktúra 11,24a-30
- Stručný opis udalosti
- Textovo-kritické problémy

2.1 Vymedzenie state Nm 11,24c-30

1. Lexikálna inklúzia slovesom "**zhromaždil**" (אסף) – k stanu (v. 24c) a "**vrátil sa**" (אסף) – do tábora (v. 30a)
2. Miesto udalosti je pri stane stretnutia
3. Osoby: Mojžiš, PÁN, 70 starší, mladoň, Jozue
4. Jedinečná udalosť

Mojžiš a sedemdesiati starší

Jacob de Wit (1695 - 1754)

2.2 Text Nm 11,24c-30 (SEB)

24 Mojžiš vyšiel a oznámil ľudu, čo povedal Hospodin.

Zhromaždil sedemdesiat mužov zo starších ľudu a rozostavil ich okolo stanu.
25 Hospodin zostúpil v oblaku a oslovil Mojžiša. Vzal ducha, ktorý na ňom spočíval, a dal ho tým sedemdesiatim starším. Keď duch na nich spočinul, prorokovali, ale potom sa to neopakovalo.

26 Dvaja muži však zostali v tábore, jeden sa volal Eldád a druhý Medád. Aj na nich spočinul duch, lebo patrili k zapísaným. Pretože nevyšli k stanu, prorokovali v tábore.

27 Istý mládenec pribehol k Mojžišovi a oznámil mu: ***„Eldád a Medád prorokujú v tábore!“*** 28 Vtedy sa ozval Jozua, syn Núna, ktorý už ako chlapec posluhoval Mojžišovi, a povedal: ***„Môj pane, Mojžiš, nedovoľ im to!“*** 29 Mojžiš mu však povedal: ***„Ty žiarliš namiesto mňa? Kiežby všetci z Hospodinovho ľudu boli samí proroci! Kiežby im Hospodin dal svojho ducha!“***

30 Potom sa Mojžiš vrátil do tábora aj so staršími Izraela.

2.3 Štruktúra state Nm 11,24c-30

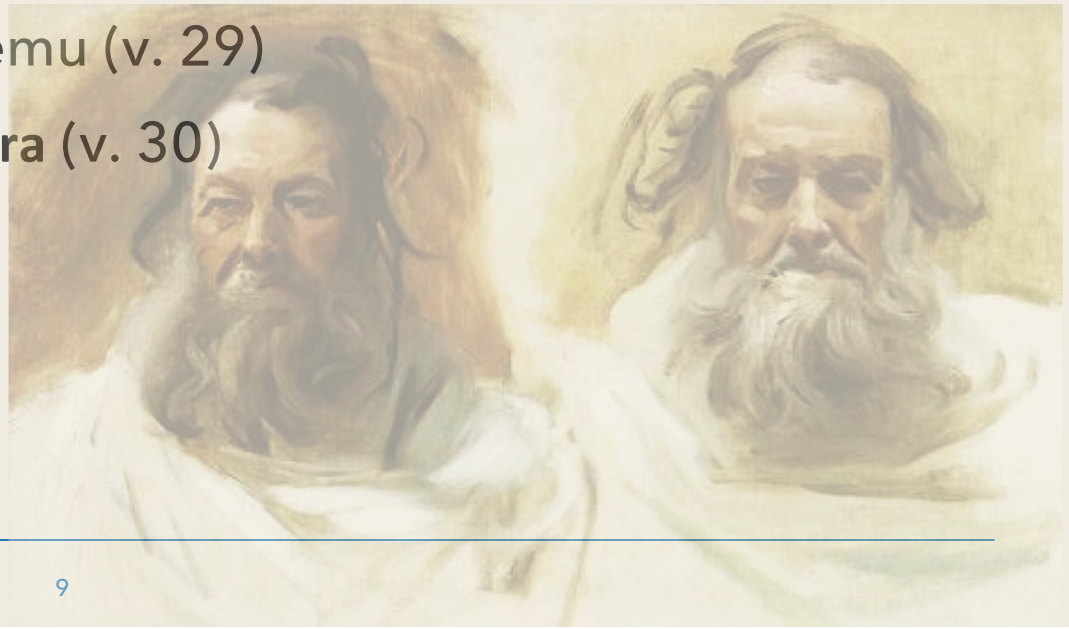
Úvod (v. 24cd): Presun k stanu

I. Kľúčová udalosť (v. 25): PÁN inauguruje sedemdesiatich – **pri stane**

II. Korelatívna udalosť (vv. 26-29): Dvaja inaugurovaní bez Mojžiša

1. V tábore – duch zostúpil na Eldáda a Medáda (v. 26)
2. Pri stane – mladoň (z tábora) priniesol správu k Mojžišovi (v. 27)
3. Pri stane – objasňujúci dialóg medzi Jozuem a Mojžišom (vv. 28-29)
   a) Jozueho intervencia ohľadom Eldáda a Medáda (v. 28)
   b) Mojžišova odpoveď Jozuemu (v. 29)

Záver: Návrat Mojžiša a 70 **do tábora** (v. 30)

2.4 Textovo-kritické problémy (1)

V. 25: וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ “prorokovali a **nezopakovali** [to]…”

1. Targumy, či Vg (*nec ultra cessarunt*) predpokladajú koreň סוף “**ukončiť**”, čo však znamená urobiť zmenu vokalizácie na יָסֻפוּ, a teda “prorokovali a **neskončili** [s tým]…”; [porov. SamPent ולא יאספו]
2. BHS predpokladá koreň יסף “**pridať, zopakovať, pokračovať**”, a teda niečo v zmysle “prorokovali a **nezopakovali** [to]…”

2.4 Textovo-kritické problémy (2)

V. 28: מְשָׁרֵת מִשֶּׁה מִבְּחֻרָיו "služobník z jeho **vyvolených**"

1. Pešita, tagrumy (עוּלֵימוּ, רוביו) podporujú význam "od **mladosti**" [SEB "už ako chlapec"]
2. LXX (**ὁ ἐκλεκτὸς**), Samaritánsky Pentateuch (מביחריו) i Vg (*electus*) predpokladajú "vyvolený", teda – "z jeho **vyvolených**"; particípium dobre doložené v MT

MOJŽIŠ A JOZUE (VITRÁŽ, SV. LORENZ, NURENBERG)

3. Vybrané problémy prekladu a porozumenia

- Particípium “vyvolený"
- Syntagma קנא + לְ

“vyvolený”

Nm 11,28

3.1 Particípium “vyvolený” (v. 28)

“Jozue, Núnov syn, Mojžišov služobník z jeho **vyvolených**”

- Preklad “**od mladosti**” predpokladá, že ide o plurál statusu בָּחוּרִים „**mladosť**“ (porov. JM § 136h)
- Avšak preklad “**vyvolený**” sa hodí do kontextu lepšie

1. Slovo “**mladosť**” בָּחוּרִים sa v MT nikde inde nenachádza; naproti tomu particípium בָּחוּר “**vyvolený**” má 19 výskytov v MT, vždy v podstate s pozitívnym významom.
2. Význam “**od mladosti**” je nepochopiteľný, keďže Jozue bol v Mojžišových službách **asi rok** (porov. Ex 17–Nm 11) a pri východe z Egypta mal **asi 40 rokov** (porov. Joz 24,29 [+ 110r]; 13,7.10-11)
3. Ak je Jozue známy z Knihy Exodus ako Mojžišov “služobník“ (24,13; 33,11), „Núnov syn“ a „mladoň“ (33,11), tak nová charakteristika by mala byť dôležitá. A to je potrebné na podporu jeho námietky, ktorá z úst Mojžišovho “vyvoleného” má nemalú vážnosť

“...horlíš za mňa?”

Nm 11,29

3.2 Syntagma קנא + לְ “horliť za/proti”

“Ty horlíš za mňa?” (v. 29)

Exemplárne preklady

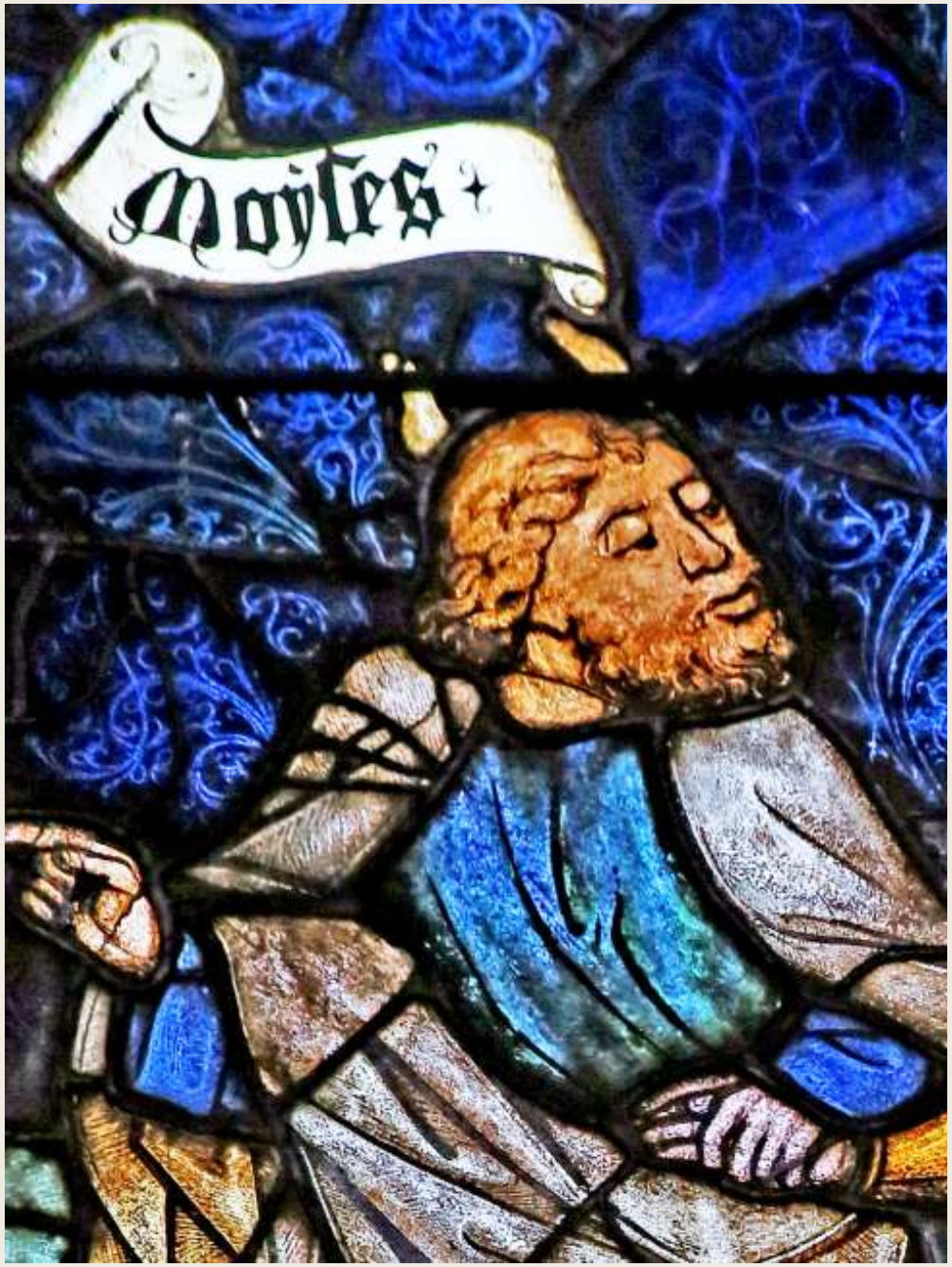
- ROH: „Či ty žiarliš za mňa?“
- SSV: „Prečo sa hneváš na mňa?“
- Liturgický: „Čože, žiarliš na mňa?“
- ECAV: „Ty žiarliš na mňa?“
- SEB: „Ty žiarliš namiesto mňa?“
- ČEP: „Ty kvůli mne žárlíš?“
- ČKP: „To tak žárlíš kvůli mne?“
- LutherB: „***Eiferst*** du um meinetwillen?“
- EIN: „*Willst tu dich für mich* ***ereifern***?“
- NEG79: „Es-tu jaloux pour moi?“
- ESV: „Are you jealous for my sake?“
- ITA (2008): „Sei tu geloso per me?“

3.2 Syntagma קנא + לְ “horliť za/proti”

“Ty **horlíš** za mňa?” (v. 29)

- Slovotvorný koreň קנא znamená **“žiarliť, (byť) žiarlivý”** (20 z 40)
- V určitých kontextoch sa prekladá s pozitívnym významom **“horliť, (byť) horlivý”** (*HALOT* III, 1110)
- Syntagma קנא + לְ znamená “horliť za/pre”, alebo “horliť proti”
- Okrem Nm 11,29 sa vyskytuje 8-krát:

1. **Pinchás** „**horlil za** svojho Boha“ a prebodol dvoch (Nm 25,13)
2. **Šaul** vyhubil Gabaončanov „vo svojej **horlivosti o** synov Izraela (2Sam 21,2)
3. **Eliáš** na úteku: „Veľmi **som horlil za** Hospodina“ (ROH, 1Kr 19,10.14; SEB: „Príliš som horlil za...“)
4. **PÁN:** „**budem horliť za** svoje sväté meno“ (Ez 39,25)
5. **PÁN** sa zľutuje, veď „**rozhorlil** sa **za** svoju krajinu“ (SEB, Joel 2,18)
6. **PÁN**: „**horlím za** Jeruzalem a **za** Sion" (SSV, Zach 1,14; 8,2.2)

MOJŽIŠ (VITRÁŽ, SV. LORENZ, NURENBERG)

4. Teologická problematika

- Ustanovenie 70 starších (korene neskoršej veľrady)
- Dvaja menovaní nepodliehali procesu spätému s kultom, no boli v "**zozname**" a boli **obdarení duchom**
- Jozue ako **"diablov advokát"** namieta proti neštandardným postupom
- Jozue vyjadruje **námietku** priamo a iba Mojžišovi
- Jozue **nekoná proti** Mojžišovi, jeho nariadeniam, či proti Bohu

- **Jozueho horlivosť** za Mojžiša je **usmernená** Mojžišom, aby rozpoznal, že Boh sám rozdeľuje svojho ducha
- Vďaka Jozueho **prokultovému chápaniu** Mojžiš vyjadril, že subsidiarita správy nekončí iba pri starších
- Vodcovské bremeno preto nemá kumulovať moc, ale **distribuovať spoluzodpovednosť** za vodcovstvo medzi všetkými

5. Záverečné pozorovanie

Jozue a Mojžiš (Litografia, J. G. Schreiner, c. 1840)

- 70 starší sú spätí s prorockou, organizačnou i kultovou tradíciou
- Jozue predstavuje "**spätnú väzbu**" upozorňujúcu na spojitosť s kultom a vodcami
- Jozue ako Mojžišov "**vyvolený**" je "**horlivý**" *ad intra* (nie ako Pinchás, Šaul, či Eliáš)
- **Námietky proti neštandardným** voľbám vodcov nemusia znamenať obchádzanie Mojžišovej autority
- Pri voľbe reprezentantov ľudu **nepostačí ani** promojžišovská **horlivosť**, **ani** najvyššia **autorita**
- **Súčinnosť** prokultovo horlivých s Mojžišovskou autoritou sa javí ako **tvorivá kombinácia, ako zdieľať bremeno vodcovstva**

Ďakujem za pozornosť!